

marife

dini araştırmalar dergisi

Turkish Journal of Religious Studies

yıl / year: 12 • sayı / issue: 1 • bahar / spring 2012

Arapça Öğretiminde Web Tabanlı Bir Ölçme Değerlendirme Sistemi Geliştirilmesi*

Muhammet Tasa

Doç. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Arap Dili ve Belağatı Anabilimdalı Öğretim Üyesi
mhtasa@gmail.com

Ayşe Zışan Furat

Yrd. Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Din Eğitimi Anabilimdalı Öğretim Üyesi
zisanfurat@yahoo.com

Öz

Öğrenme sürecinin en önemli aşamalarından, biri olan ölçme ve değerlendirme, öğrenmenin istenilen şekliyle gerçekleşip gerçekleşmediğini kontrol etmenin yanı sıra, öğretim sürecinde meydana gelen olası sorunların çözülebilmesi konusunda pek çok imkân sunmaktadır. Kuşkusuz, bu durum ölçme ve değerlendirmeyi özellikle yabancı dil öğretiminde çok önemli bir işlevsel konuma yerleştirmektedir. Dolayısıyla, dil öğretimi programlarında ölçme değerlendirme sistemi, sadece öğrenci başarısını belirleme aracı olarak değil, aynı zamanda programın etkinliğini sürdürmek, başarıyı arttırmak ve geliştirmek için bir öz denetim mekanizması olarak da değerlendirilmelidir.

Çalışmamız konuyu, İlahiyat fakültelerinde bir yabancı dil olarak öğretilen Arapça açısından ele almaktadır. 2010 yılından itibaren içerisinde hazırlık sınıfı da bulunan ilahiyat programının %30'unun Arapça olarak verilmeye başlanması, Arapça öğretiminde ölçme ve değerlendirme sistemini sorgulamayı ve yeni bir sistem tasarımını zorunlu kılmaktadır. Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde, gelişen bilgi teknolojilerinden yararlanarak tasarlanması düşünülen web tabanlı bir ölçme değerlendirme sistemi için Mayıs 2009'dan itibaren bir çalışma yürütülmektedir. Bu çalışmada da, böyle bir ölçme değerlendirme sisteminin geliştirilmesinin neden gerekli olduğu ve günümüzün değişen ihtiyaçlarından hareketle web-tabanlı düzenlenecek bir ölçme değerlendirme sisteminin hangi temel kriterleri esas alması gerektiği üzerinde durulacaktır. Nihayetinde de tasarlanan web tabanlı ölçme değerlendirme sisteminin özellikleri tanıtılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Arapça, Web tabanlı sınav, Ölçme ve değerlendirme.

Developing a Web-based Evaluation System for Arabic Language Teaching

Assessment and evaluation which are among the most important stages of learning provides many opportunities for determining whether learning is achieved in accordance with the goals set in the beginning as well as for solving possible problems occurred in the teaching process. Assessment and evaluation systems enjoy a very functional place especially in the second language teaching. Thus, assessment and evaluations systems should not be considered only as a tool to determine the success of the student in the class, but also as self-control mechanisms for enhancing and improving all learning and teaching process.

* Yapılan araştırma, "Üniversite Düzeyinde Arapça Öğretiminde Kullanılmak Üzere Web Tabanlı Bir Ölçme-Değerlendirme Sistemi Geliştirilmesi isimli" Tübitak araştırma projesi çerçevesinde yürütülmüştür.

This paper approaches to the matter from the Arabic language which has been taught at theological faculties in Turkey as foreign language. In addition to the preparatory year which aims to teach students necessary skills in Arabic for their further education at the faculty, Theological Faculties offer 30% of their classes in Arabic since 2010. This new regulation, surely, brought new challenges in Arabic teaching as well as demands to improve the existing assessment and evaluation system and resulted in designing a new system which is capable of meeting the requirements of the contemporary challenges. Using the latest information technologies scholars of the Konya Necmettin Erbakan University, Faculty of Theology have been working on a web based assessment and evaluation system since May, 2009. In this paper, reasons and motives behind developing such a system will be discussed and main characteristics of the system they developed will be introduced.

Key Words: Arabic, Web-based examination, Assessment and Evaluation

Atıf

Muhammet Tasa-Ayşe Zişan Furat, Arapça Öğretiminde Web Tabanlı Bir Ölçme Değerlendirme Sistemi Geliştirilmesi, Marife, Bahar 2012, ss. 9-24

Giriş

Eğitim ve öğretimde sistem anlayışının yaygınlaştığı günümüzde, ölçme ve değerlendirme çalışmalarına verilen önem bu duruma paralel bir şekilde artmaktadır. Günün ihtiyaçlarını yakından takip edebilen açık bir sistem olarak tasavvur edildiğinde; öğretici, öğrenen ve öğrenilen arasında dinamik bir denge sağlamak eğitimin temel amaçları arasında sayılmaktadır¹. Bu bağlamda ölçme ve değerlendirme, kendini sürekli yenileme ve öğrenme süreci için yeni imkânlar hazırlamak durumunda olan eğitim sisteminin öz değerlendirmesini yapma açısından da sistemin en işlevsel parçalarından bir tanesi haline gelmektedir. Dolayısıyla, ölçme ve değerlendirme sadece öğrencinin ders başarısını tespit amacıyla değil, aynı zamanda eğitim sürecinin sağlıklı bir şekilde sürdürülmesi için de kullanılan ve öğretici ile öğrencinin performanslarını arttırmaya yönelik bir araç olarak görülmektedir². Bununla beraber, her disiplinin kendisine has yapısı nedeniyle, kullanılan ölçme değerlendirme sistemleri farklılıklar gösterebilmektedir. Bu durum en belirgin şekilde dil öğretiminde görülmektedir.

Özellikle bilişsel, duyuşsal ve devinişsel öğrenim alanlarına bir bütün olarak hitap eden dil öğretimi programlarında ölçme değerlendirme sistemi, diğer alanlardan çok daha karmaşık bir yapı arz etmektedir³. Bu nedenden dolayı, yabancı dil öğretiminde temel beceriler anlama ve anlatım becerileri olmak üzere iki başlık altında incelenmektedir. Anlama becerileri, konuşanı veya yazılı bir ifadeyi anlayabilmesi ile ilgili iken, anlatım becerileri bireyin kendine ait duygu ve düşünceleri sözlü veya yazılı olarak ifade edilmesidir.

“Dinleme, konuşan kişinin vermek istediği mesajı, pürüzsüz olarak anlayabilme ve söz konusu uyarana karşı tepkide bulunabilme etkinliğidir.”⁴ tanımı anlama yeteneğinin dinleme tarafını ifade ederken, yazılı metinlerin anlaşılması ve

¹ Bursaloğlu, Eğitim Örgütüne Sistem Yaklaşımı, *AÜEBFD*, yıl. 1971/4, S. 1, s. 57-64.

² Semerci, “Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme”, *Ölçme ve Değerlendirme*, s. 12-14.

³ Long, “Language Teaching”, s. 3-5.

⁴ Demirel, *Türkçe Öğretimi*, s. 68.

değerlendirilmesi ise, okuma tarafını anlatmaktadır. Anlatım becerileri arasında ise kısaca konuşan kişinin duygu, düşünce, tasarım ve istek vb. durumlarının sözlü olarak ifade edilmesi diye tanımlanabilecek konuşma ve yine bunların yazılı olarak ifade edilmesi olarak tanımlanabilecek yazma bulunmaktadır. Tüm bu beceriler özellikle yabancı dil öğretimi açısından dikkate alındığında, bu alanda hazırlanacak ölçme ve değerlendirme sistemlerinin içerikleri konusunda genel bir kaniya varmak mümkün olacaktır.

Klasik ve açık uçlu sorulardan oluşan sınav sistemleri bahsedilen bu becerileri tam olarak ölçememe, öğrenme kapsamını ve amaçlarına hizmet edememe ve sübjektif değerlendirme gibi pek çok açıdan eleştirilere maruz kalmaktadır⁵. Bununla beraber, sadece çoktan seçmeli sorulardan oluşan sınavlar ise, ancak klasik sınavlarla ölçülebilecek yetenek gelişimini ölçmekten mahrum kalabilmektedir. Hem test hem de klasik sistemin birlikte kullanıldığı ölçme ve değerlendirme sistemleri ise, bilgi teknolojileri desteği olmadan uygulama zorlukları, emek ve mesainin verimli kullanılamaması ve öğrenciye gerekli ve yeterli geribildirim sağlanamaması gibi sorunlar doğurmaktadır.

Bu nedenlerle test ve klasik sınavın avantajlarını birlikte kullanan, öğrenme alanlarının tamamını kapsayan ve öğrencilere bireysel eksikliklerini telafi fırsatını tanyacak geribildirimi sağlayan web tabanlı bir ölçme ve değerlendirme sistemi geliştirmenin, hem öğrenme çıktılarının belirlenmesine hem de öğrencilerin başarısına katkı sağlayacağı düşünülmektedir⁶. Özellikle böyle bir sistemin yükseköğretim programlarında uygulanmasının, öğrenci performansı üzerinde olumlu etkilerde bulunduğu yapılan araştırmalarda dile getirilmektedir⁷.

Yabancı dil öğretiminde karşılaşılan ölçme değerlendirme sistemi kaynaklı güçlüklerin giderilebileceği fikrinden yola çıkılarak, klasik ve test usulü ölçme değerlendirmenin sorunlarına çözüm üretebilecek ve üniversite düzeyinde Arapça öğretiminde kullanılabilecek web tabanlı bir ölçme-değerlendirme sistemi geliştirilmesine karar verilmiştir. Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde uygulanmak üzere tasarlanan bu sistemin, ölçme değerlendirmede objektiflik düzeyini artırarak öğrenci ve öğretmen başarı oranlarının istatistiksel olarak izlenmesine olanak sağlayacağı düşünülmektedir.

Sistemin geliştirilmesi aşamasında daha önce yapılan benzer araştırmalar incelenmiş ve sistemin geliştirilmesi aşamasında yurt dışında başarıya ulaşmış örnekler tespit edilmiştir. Bu bağlamda, Çin'de Liang Zhang, Yue-ting Zhuang, Zhen-ming Yuan, Guo-hua Zhan'ın Zheijang Üniversitesi, Kompüter Bilimleri ve

⁵ Gelbal, Kelecioğlu, "Öğretmenlerin Ölçme ve Değerlendirme Yöntemleri Hakkındaki Yeterlik Algıları ve Karşılaştıkları Sorunlar", *HÜEFĐ*, yıl. 2007, S. 33, s. 135-45.

⁶ Chang, Construction and Evaluation of a Web-Based Learning Portfolio System: An Electronic Assessment Tool, *Innovations in Education and Teaching International*, yıl. 2001/38, S. 2, s. 144-155; Rosenberg, Watson, Miller, Harris, Valdivia, "Development and Implementation of a Web-Based Evaluation System for an Internal Medicine Residency Program", *Acad Med*. yıl. 2001/76, S. 1, s. 92-95.

⁷ Ricketts, Wilks, "Improving Student Performance Through Computer-based Assessment: insights from recent research", *Assessment & Evaluation in Higher Education*, yıl. 2002/27, S. 5, s. 475-479.

Teknolojileri Fakültesi'nde geliştirdikleri ölçme ve değerlendirme programından yararlanılmıştır⁸. Yapılan araştırmalarda ayrıca ülkemizde online sınav sistemlerinin kullanım alanlarının yurtdışına nazaran oldukça kısıtlı olduğu anlaşılmıştır⁹. ODTÜ Enformatik Enstitüsü ve Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi örneklerinde olduğu gibi online sınav sistemlerini kullanan ve bu sistemleri geliştirmeye çalışan kurumlar olmasına rağmen; web tabanlı ölçme değerlendirme sistemlerinin yaygınlaştığını ve benimsendiğini söylemek zordur. Arapça eğitimi söz konusu olduğunda ise ülkemizde hem İlahiyat fakültelerinde hem de diğer kurumlarda web tabanlı bir ölçme sistemi uygulama alanı bulamadığı görülmektedir. Yapılan çalışmayla fark edilen bu eksikliğin doldurulması amaçlanmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Çalışmanın girişinde de belirtildiği üzere, günümüzde yaygın olarak kullanılan eğitim öğretim programlarında ve özellikle de yabancı dil öğretiminde web tabanlı uygulamalar, olumlu sonuçlar oluşturabilecek imkânlar sunmaktadır. Konu ile ülkemizde yapılan araştırmaların azlığı, tasarlanan böyle bir ölçme değerlendirme sisteminin geliştirilmesi açısından sistemin ilk elden muhatapları olacak olan öğrenciler ile öğretim elemanlarının mevcut ölçme ve değerlendirme sisteminin işlerliği hakkındaki düşüncelerini öğrenmeye yönelik bir araştırmanın yapılması gerekliliğini ortaya koymuştur. Bu bağlamda, yapılan araştırmanın iki temel amaca hizmet etmesi hedeflenmiştir:

1. Mevcut ölçme değerlendirme sistemlerinin uygulanmasına ilişkin tespitlerde bulunmak.
2. Elde edilen bulgular aracılığıyla tasarlanan web tabanlı ölçme değerlendirme sisteminin alt yapısını hazırlamak.

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Araştırmada katılımcıların tecrübelerini değerlendirmeleri ve geliştirilen sistemden beklentilerinin öğrenilmesi amaçlandığından dolayı, tarama deseni kullanılmasına karar verilmiştir. Tarama modeli geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır¹⁰. Bu nedenle, hazırlanan araştırma kapsamında ölçme-değerlendirme sistemlerinin *güvenirlilik, geçerlik ve kullanılabilirliği* hakkında öğrenci ve öğretim elemanlarının fikirlerini öğrenmek amaçlanmıştır.

⁸ Liang, Zhuang, Yuan, Zhan, "A Web-Based Examination and Evaluation System for Computer Education", s. 120 - 124.

⁹ Tümer, Şahin, Aktürk, "Online Sınav Sistemi ve Bu Sistem ile ilgili Öğrenci Görüşleri", *8. Uluslararası Eğitim Teknolojileri Konferansı*, (2008), Eskişehir, <http://www.ietc2008.anadolu.edu.tr/online.php>, s. 322-328.

¹⁰ Karasar, *Bilimsel Araştırma Yöntemi -Kavramlar, İlkeler, Teknikler-*, s. 76.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada, tasarlanan ölçme değerlendirme sisteminin *güvenirlik, kapsam geçerliği ve kullanışlılığı* hakkında öğrenci ve öğretim elemanlarının fikirlerini öğrenmeye yönelik iki temel anket formu kullanılmıştır. Bu anketler öğretim elemanları ve öğrencilerin kendilerine göre yanıt verebilecekleri şekilde tasarlanmıştır.

Katılımcıların tasarlanan sistemin üzerine kurulduğu esaslara ilişkin düşüncelerinin detaylı bir şekilde öğrenilmesi hedeflendiğinden dolayı, herhangi bir ölçek geliştirilmemiştir. Bunun yerine İlahiyat fakültelerinde Arapça öğreniminde kullanılan ölçme değerlendirme uygulamaları ile ilişkili olarak öğretim elemanları ve öğrencilerin fikirlerini öğrenmeye yönelik toplam 65 soru hazırlanmış, soru sayısı yapılan ön test ve uzman görüşleri yardımıyla 36'ya indirilmiştir. Katılımcıların cevaplarını “*tamamen katılıyorum, katılıyorum, kararsızım, katılmıyorum ve tamamen katılmıyorum*” şeklinde bir likert ölçeği kullanarak derecelendirmeleri istenmiştir.

Evren ve Örneklem

Anket çalışmaları, 2010-2011 öğretim yılı bahar döneminde Necmettin Erbakan Üniversitesi (araştırmanın yapıldığı tarihte Selçuk Üniversitesi) İlahiyat Fakültesi'nde öğrenim gören 655 öğrenci ve 28 öğretim elemanı ile yapılmıştır. Çalışmanın yapıldığı dönem itibarıyla fakülteye kayıtlı toplam 1057 öğrenci bulunmaktadır. Evren olarak belirlenen bu öğrencilerin tümüne ulaşılması hedeflenmiş, ancak 655 öğrenciye ulaşılabilmiştir. Dolayısıyla bu rakam örneklem olarak alınmış ve evrenin yarısından fazlasına ulaşıldığı için de örneklem sayısı yeterli kabul edilmiştir. Fakülte'deki öğretim elemanları da bu çalışmanın içerisine dâhil edilmiş ve onların da görüşleri alınmıştır. Fakülte'de Arapça dersine giren hoca sayısı 28'dir. Çalışmada bu hocaların tamamına ulaşılmıştır. Araştırmanın örneklemini hakkındaki temel bilgiler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Araştırma Örnekleminin Genel Özellikleri

	Öğrenci					Öğretim Elemanı
	Hazırlık	2.sınıf	3.sınıf	4.sınıf	TOPLAM	
Bayan	205	157	106	22	490	0
Erkek	67	55	32	11	162	28
TOPLAM	272	212	138	33	655	28

Yukarıda verilen tablodan da anlaşıldığı üzere, anket çalışmasına fakülte'de eğitim gören hazırlık, 2., 3. ve 4. sınıflardan toplam 655 öğrenci katılmıştır. Bu öğrencilerin 490'ı (%75) bayan ve 162'i (%25) erkektir. Çalışmaya ayrıca toplam 28 öğretim elemanı katılmıştır. Bunlar arasında Arap Dili ve Belagati Anabilim Dalı'nda görev yapan 1 profesör, 1 doçent, 1 yardımcı doçent, 2 öğretim görevlisi ve 4 geçici öğretim görevlisi olarak ders veren araştırma görevlisi bulunmaktadır. Ayrıca diğer anabilim dallarında görev yapan fakat araştırma süresince fakülte'de Arapça dersi veren 4 profesör, 9 doçent, 1 yardımcı doçent ve 3 araştırma görevlisi de araştırmaya katılmıştır. Araştırma süresince fakülte'de Arapça dersi veren 3 geçici öğretim görevlisi de anket yapılan grup arasındadır.

Verilerin Çözümlemesi

Araştırma esnasında elde edilen verilerin analizi bilgisayar ortamında SPSS 19 paket programı kullanılarak yapılmıştır. Araştırmanın amacı öğrenci ve öğretim elemanlarının web tabanlı bir ölçme değerlendirme sistemine ilişkin fikirlerini öğrenmek olduğundan dolayı, bulgular arasında bir karşılaştırma yapılmamış sadece verilen cevapların frekansları üzerinden değerlendirmeler yapılmıştır. Tablo 2 ifadelerden elde edilen verileri detaylı bir şekilde gösterdiğinden dolayı, değerlendirmeler ifadelere katılanlar üzerinden yapılmıştır.

Elde Edilen Bulgular

1. Ölçme- Değerlendirme Sisteminin Güvenirliği

Ölçme değerlendirme sistemlerinin temel özelliklerinden bir tanesi olan *güvenirlik*; en temel ifadesiyle, bir ölçme aracıyla aynı koşullarda tekrarlanan ölçümlerde elde edilen ölçüm değerlerinin kararlılığının göstergesidir¹¹. Bir ölçme sonucu, içindeki tesadüfî hataların azlığı oranında güvenilirirdir¹². Diğer bir ifadeyle, sistemin güvenilirliğinden ancak ölçme ve değerlendirme esnasında meydana gelebilecek hataların mümkün olabildiğince azaltılması ile giderilmesi durumunda söz edilebilmektedir. Dolayısıyla, ölçme değerlendirmede güvenilirlik sadece elde edilen sonuçlarla değil, aynı zamanda uygulamanın yapılması ve puanlanmasında gerekli objektifliğin sağlanması ile de yakından ilişkilidir. Bu güvenilirliğin sağlanabilmesi için de ölçme araçları ve sonuçlarının duyarlı, tutarlı ve kararlı olması beklenilmektedir. *Duyarlık*, ölçmede kullanılan birimlerin büyüklüğü ile yakından alakalı iken; *tutarlılık* ölçme aracının maddelerinin iç tutarlığı ile aracının bütününden elde edilen sonuçlar arasındaki ilişkiye; *kararlılık* ise ölçme değerlendirmenin aynı koşullarda ve aynı araçla birden fazla yapılması durumunda elde edilen sonuçların birbirine yakın olması durumuna işaret etmektedir¹³.

Yapılan anket çalışmasında katılımcıların, İlahiyat Fakültelerindeki Arapça öğretimindeki mevcut ölçme değerlendirme uygulamalarının güvenilirliği konusundaki düşüncelerini öğrenmek amacıyla toplam dokuz soru sorulmuştur. Bu sorulardan üç tanesi *uygulama aşaması*, üç tanesi *değerlendirme* ve kalan üç tanesi de *genel sınav sisteminin yapısı* hakkında katılımcıların düşüncelerini öğrenmeye yönelik olarak hazırlanmıştır.

Öğrenci ve öğretim elemanlarının uygulanan ölçme değerlendirme sistemlerinin kopya çekimine elverişliliği konusundaki fikirlerini öğrenebilmek amacıyla iki ayrı ifade hakkındaki düşünceleri sorulmuştur. “*Klasik sınavlarda daha çok kopya çekilebilmektedir*”, “*Testli sınavlarda daha çok kopya çekilebilmektedir*” ifadelerine verdikleri yanıtlar bir ölçme değerlendirme sisteminin hangi esaslara dikkat edilerek hazırlanması gerektiği konusunda önemli bilgiler vermektedir. Buna göre,

¹¹ Carmines, Zeller, *Reliability and Validity Assessment*, s. 10.

¹² Turgut, Baykul, *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*, s. 121.

¹³ Demircioğlu, “Geçerlik ve Güvenirlik”, *Ölçme ve Değerlendirme*, s. 98-99.

öğrencilerin %16,8'i klasik sınavlarda daha çok kopya çekildiği kanaatine sahipken bu oran öğretim elemanlarında %32,1'e çıkmaktadır. Aynı soru testli sınavlara yönelik olarak sorulduğunda ise, %32,5 oranıyla öğrencilerin bu sınavlarda daha çok kopya çekildiğini düşündüğü, öğretim elemanlarının ise %17,9'unun bu görüşte olduğu anlaşılmaktadır. Tablo 2'de görüldüğü üzere verilen yanıtlarda kararsızların oranlarının fazlalığı yaşanan uygulama problemlerine işaret etmektedir. Bu durumda, hazırlanacak bir web tabanlı ölçme değerlendirme sisteminde her iki tür sınav sorularına da yer verilmesinin güvenilirliği arttıracakını düşündürmektedir.

Ölçme değerlendirme uygulamaları esnasında sistemin güvenilirliği ile ilgili yaşanan önemli sorunlardan bir tanesi, sınav sorularının sınavdan önce öğrenciye verilmesidir. Ankete katılanların konu hakkındaki düşüncelerini öğrenmek amacıyla eklenen iki ifadeden elde edilen verilere bakıldığında düşük oranda da olsa durumun mevcudiyeti anlaşılmaktadır. "*Sınav öncesinde sınavda çıkabilecek sorular öğretim elemanları tarafından öğrencilere verilebilmektedir*" ifadesine öğrencilerin %13,3'ü ve öğretim elemanlarının %28,5'inin katıldığı görülmektedir. Her iki katılımcı grupta da bu konuya ilişkin şüphelerin bulunduğunu belirtenlerin mevcut olması, bir ölçme değerlendirme sistemi tasarlama aşamasında öğretim üyeleri tarafından soruların sınavlardan önce verilebilme ihtimalini en düşük düzeye indirmeye ihtiyaç bulunduğunu göstermektedir. Tasarlanan web tabanlı ölçme değerlendirme sisteminin veri tabanından soruların istenilen kriterlere göre otomatik olarak seçilmesine imkân tanınması, bu ihtimali yok denecek kadar düşürecektir.

Ölçme değerlendirme sisteminin güvenilirliği konusunda sorulan diğer bir soru grubu, uygulanan sınavların değerlendirilmesi esnasında yapılabilen hatalara ilişkin öğretim elemanları ve öğrencilerin düşüncelerini tespiti yöneliktir. Buna göre, anketlerde klasik ve çoktan seçmeli soruların yapısal özellikleri dikkate alınarak, "*Klasik sınavları tek kişinin değerlendirmesi objektifliğe kuşku düşürmektedir*", "*Klasik sınavları değerlendirenlerin duygusal davranabildiklerini düşünüyorum*" ve "*Çoktan seçmeli sınavların değerlendirilmesi daha objektiftir*" ifadelerine yer verilmiştir.

Öğrencilerin %54,2'si klasik sınavların tek kişi tarafından *değerlendirmesinin objektifliğe kuşku düşürdüğü kanaatine* sahipken, öğretim elemanlarının %64,3'ü bu görüştedir. Öğrenci ve öğretim elemanlarının çoğunluğunun klasik sınavların tek kişi tarafından değerlendirilmesinin objektifliğe kuşku düşürdüğü kanaatinde olmaları, kendilerinin de bu durumun farkında olduklarını göstermektedir. Klasik sınavlara ilişkin bu olumsuz görüşün değiştirilmesi ve güvensizliğin ortadan kaldırılması için gerekli düzenlemenin yapılmasının gereği açıkça görülmektedir. Ankete katılan öğrencilerin %36,2'sinin ve öğretim elemanlarının %53,6'sının *klasik sınavları değerlendirenlerin duygusal davranabildiklerini düşüncesinde* olması bu kanıyı güçlendirmektedir. Yine de bu değerler, klasik sınavlarda değerlendirme objektifliğinden kuşku duyan yaygın kanıyı destekleyici nitelikte olmasına rağmen, duygusallık faktörünün daha az kaygı unsuru olduğunu göstermektedir.

“Çoktan seçmeli sınavların değerlendirilmesi daha objektiftir” ifadesine ise öğrencilerin %87’si ve öğretim elemanlarının da %85,7’i katılmaktadır. Elde edilen bulgular katılımcıların testli sınavın klasik sınava göre daha objektif olduğunu düşündüklerini ortaya koymaktadır. Bu durum, geliştirilen ölçme ve değerlendirme sisteminde ağırlık verilmesi gereken soru tiplerinin de belirlenmesine önemli ölçüde katkıda bulunmaktadır.

Geliştirilen web tabanlı ölçme değerlendirme sisteminde güvenilirliğin sağlanabilmesi amacıyla dikkat edilecek hususlardan bir diğeri, ders süresince düzenlenen sınav tür ve sayılarının artırılmasıdır. Bu bağlamda, anket çalışmasına “*Dönem boyunca birkaç tane quiz (küçük sınav) yapılması öğrencilerin başarısını daha iyi ölçmektedir*”, “*dönem boyunca sadece ara sınav ve genel sınav yapılması başarıyı daha iyi ölçmektedir*” ve “*yazılı sınavların yanında sözlü sınavların yapılmasının uygun olacağını düşünüyorum*” şeklinde üç ifade eklenmiştir.

Öğrencilerin %60,9’u, öğretim elemanlarının ise %71,4’ü dönem boyunca birkaç tane quiz (küçük sınav) yapılmasının başarıyı daha iyi ölçeceği görüşünü taşımaktadır. Elde edilen verilere paralel bir şekilde öğrencilerin %19,5’i dönem boyunca sadece ara sınav ve genel sınav yapılmasının başarıyı daha iyi ölçeceğini düşünürken, öğretim elemanlarında bu oran %7,1’e gerilemektedir. Her iki ifadeye verilen yanıtlar birden fazla sınavın öğrenci başarısını daha iyi ölçeceği şeklinde paralellik göstermektedir. Konu hakkında daha detaylı bir fikir üretebilmek amacıyla eklenen bir diğer ifade ise, sözlü sınavlarla ilişkilidir.

Öğrencilerin %32,8’i, öğretim elemanlarının ise %64,3’ü yazılı sınavların yanı sıra sözlü sınavların da yapılmasının uygun olacağını düşünmektedir. Oranlara kararsızlar da eklendiğinde katılımcıların sözlü sınavların ölçme değerlendirmede kullanılabileceği yönünde fikir sahip oldukları düşünülebilir. Özellikle yabancı dil öğretimi gibi bir alanda konuşma becerisinin kazandırılması ve ders esnasında bu becerinin hangi ölçüde geliştirildiğinin değerlendirilmesi aşamasında sözlü sınavların kendisine has bir öneme haiz oldukları bilinmektedir. Bu nedenden ötürü, tasarlanan ölçme değerlendirme sisteminin içerisinde bu durumun dikkate alınması gerektiği anlaşılmaktadır.

2. Ölçme- Değerlendirme Sisteminin Geçerliği

Bir ölçme değerlendirme sisteminin geçerliği, tasarlanan ölçme aracının ölçmeyi amaçladığı özelliği, başka herhangi bir özelliklerle karıştırmadan doğru ölçebilmek derecesine işaret etmektedir¹⁴. Eğitim politikalarının gerçekleştirilmesiyle de yakından ilişkili olan bu özellik, ölçme-değerlendirmesi yapılmak istenen özelliklerin net bir şekilde tanımlanması ve durumun öğrenenlere bildirilmesi ihtiyacını beraberinde getirmektedir. Bir ölçme değerlendirme aracının geçerliliğinin belirlenmesi kapsam, kriter ve yapı geçerliliğinin tespiti gibi pek çok açıdan ele alınmaktadır. Çalışmamız esnasında, geliştirilen web tabanlı ölçme değerlendirme sis-

¹⁴ Özbek, “Ölçme Araçlarında Bulunması Gereken Nitelikler”, s. 67-68.

teminin yapısal ve işlevsel özellikleri nedeniyle, özellikle kapsam geçerliliği üzerinde durulmasına karar verilmiştir.

Kapsam geçerliği, bir ölçme aracının, ölçülmek istenen davranışları ne kadar kapsadığının belirlenmesidir¹⁵. Ölçme değerlendirmede kapsam geçerliliğinin sağlanması, öğretim sürecinin sağlıklı bir şekilde incelenmesi ve bu süreç içerisinde meydana gelen/gelebilecek aksaklıkların tespit edilip gerekli iyileştirme çalışmalarının yapılabilmesine imkân tanımaktadır. Geliştirilen ölçme-değerlendirme sisteminin kapsam geçerliliği açısından değerlendirilmesi amacıyla, hazırlanan anket çalışmasına iki temel ifadeye yer verilmiştir. Bunlar, “*dönem boyunca işlenen tüm konular sınavlarda soru olarak sorulmaktadır*” ve “*sınav soruları ders süresince işlenen tüm konuları dengeli bir şekilde ölçmektedir*” ifadeleridir.

Birinci ifadeye verilen yanıtlar incelendiğinde, öğrencilerin %70,3'ünün sınavlarda işlenen konuların tüm konularla ilgili sorular sorulduğunu düşündükleri anlaşılmaktadır. Öğretim elemanlarının ise % 64,3'ü dönem boyunca işlediği tüm konuların sınavda soru olarak sorulduğunu ifade etmektedir. Sınav sorularının ders süresince işlenen tüm konuları dengeli bir şekilde ölçmesine ilişkin ifadeye ise öğrencilerin %43,4'ü olumsuz yanıt vermiş ve %21,5'i kararsız kalmıştır. Öğretim elemanları ise bu durumun aksine büyük oranda ders süresince işlenen konuların sınav sorularında dengeli bir şekilde yer aldığını düşünmektedirler (%64,3). Hazırlık öğrencilerinin genel öğrenci sayısındaki oranı göz önüne alındığında (% 41,5) her iki ifadeye de olumlu görüş bildirenlerin büyük oranda hazırlık sınıfı öğrencileri olduğu düşünülmektedir. Bu durumun temel sebebi, hazırlık sınıflarının periyodik olarak iki haftada bir işlenen konuların tümünden, hazırlık sınıfı dışındaki öğrencilerin ise dönem boyunca sadece bir vize ve bir finalden oluşan sınavlara tabi tutulmalarıdır.

Geliştirilen web tabanlı ölçme değerlendirme sisteminin içerisinde kullanılması düşünülen klasik ve çoktan seçmeli soru türlerinin kapsam geçerliliğini sağlamadaki etkinliğini belirleyebilmek amacıyla ankete ayrıca iki ifade eklenmiştir. Bunlar, “*klasik sınavlar, öğrencinin bilgi, kavrama ve uygulama yeteneklerini yeterli derecede ölçmektedir*” ve “*çoktan seçmeli sınavlar öğrencinin bilgi, kavrama ve uygulama yeteneklerini yeterli derecede ölçmektedir*” ifadeleridir.

İfadelere verilen yanıtlar değerlendirildiğinde öğrencilerin %43,4'ünün klasik usulde soruların öğrencinin bilgi, kavrama ve uygulama yeteneklerini yeterli derecede ölçmediğini düşündüğü anlaşılmaktadır. Öğretim elemanlarının ise %50'si klasik soruların yeterli olduğunu belirtmektedir. Bu durumda hazırlanan sınavlarda klasik sorular sorulduğunda soru sayısının çoktan seçmeli sorulara nispeten daha az olarak kullanılmasının etkisi olduğu düşünülebilir. Konuya ilişkin daha detaylı bir analiz yapabilmek amacıyla ankete, mevcut ölçme değerlendirme sistemi içerisinde yer verilen soruların hangi öğrenme alanlarına yönelik düzenlediklerine ilişkin bazı ifadeler eklenmiştir. Bu ifadelerin seçilmesinde, Bloom'un

¹⁵ Turgut, Baykul, *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*, s. 132.

davranışlar taksonomisinde bilişsel alana tekabül eden bilgi, kavrama uygulama, analiz ve sentez alanlarıyla ilişki kurulmasına dikkat edilmiştir.¹⁶

Elde edilen bulgulara göre, bilgi düzeyi ile ilgili ifadelere öğrenci ve öğretim elemanlarının büyük bir bölümü olumlu yanıt vermiştir. Örneğin, “derslerde öğretilen kelime ve cümle yapı bilgileri sınavlarda sorulmaktadır” ifadesine öğrencilerin %78’i katılırken bu oran öğretim elemanları arasında %96,4’e yükselmektedir. Yine, sınavların derste işlenen dilbilgisi düzeyini öğrenmeye yönelik hazırlanmasına ilişkin ifadeye öğrencilerin %91,2’si katılırken, öğretim elemanlarında bu oran %96,4’tür. Sadece ders süresince edinilen bilgilerin hatırlanması ile ilişkili olan bilgi düzeyinden üst aşamalara geçildikçe bu oranların nispeten düştüğü gözlenilmektedir.

Örneğin, kavrama aşaması ile ilgili ankete eklenen ifadelere bakıldığında, öğrencilerin %75,9’u sınavlarda derslerde öğretilen kelime ve cümle yapısı bilgilerine benzer kelime ve yapı bilgilerinin sınavlarda sorulduğunu belirtirken, öğretim elemanlarının %64,5’i bu kanaattedir. Öğrenilen konular arasındaki bağlantıyı kurmayı gerektiren sorulara sınavlarda yer verilmesine ilişkin ifadeye katılanların yüzdesi ise öğrenciler arasında %62,1, öğretim elemanları arasında %71,4’tür. Sınavların metinleri anlama becerisine yönelik hazırlandığına ilişkin ifadeye öğrencilerin %70,6’sı katılırken, bu fikirde olan öğretim elemanlarının oranı %92,8’dir. Bununla beraber, benzer bir ifade dinlenileni anlamak ile ilişkilendirildiğinde, öğrencilerin %29,6’sının sadece bu alana yönelik sorular sorulduğunu düşündükleri, öğretim elemanlarında ise bu oranın %14,3’e düştüğü görülmektedir. Elde edilen bulgulardan anlaşıldığı üzere, özellikle yazılı materyalin kullanılmasına yönelik sorulara sınavlarda yer verilirken, dil öğrenmenin temel alanlarından bir tanesi olan dinlenileni anlama becerisinin ne kadar geliştiğini değerlendirmeye yönelik sorular klasik sınavlarda kullanıl(a)mamaktadır. Özellikle geliştirilen ölçme değerlendirme sisteminde bu konunun gündeme getirilmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Benzer sonuçlar uygulama ile ilgili ifadelere verilen yanıtlarda da ortaya çıkmaktadır.

Örneğin, elde edilen verilerden, öğrencilerin %49’unun ve öğretim elemanlarının %46,4’ünün sınavlarda, derslerde öğretilen kelime, cümle ve gramer bilgilerinin yeni durumlara uygulanması ile ilgili sorular sorulduğunu düşündüğü görülmektedir. Yine benzer şekilde, öğrencilerin %60,3’ü sınavların yazılı anlatım becerisini ölçmeye yönelik hazırlandığını düşünürken, öğretim elemanlarında bu oran %42,9’dur. Ancak konuşma becerisinin ölçülmesine ilişkin yer verilen ifadeye bakıldığında katılanların oranının düştüğü anlaşılmaktadır. Buna göre, öğrencilerin sadece %25,5’i sınavlarda Arapça konuşma becerisini ölçmeye yönelik sorulara yer verildiğini düşünürken, öğretim elemanlarından %17,9’u bu kanaattedir. Bu durum, günümüzde yabancı dil öğretiminde üniversitelerde yaygın bir şekilde uygulanan klasik tipteki sınavların sınırlılıklarından kaynaklanmaktadır. Geliştirilen web-tabanlı ölçme değerlendirme sisteminde bilgisayar ortamının sağladığı ola-

¹⁶ Turgut, Baykul, *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*, s. 279-326.

naklar kullanılarak özellikle dinleme ve konuşma becerilerinin değerlendirilmesine yönelik soruların sınavlara eklenmesi, bu konuda yaşanan eksiklikleri gidermek açısından önemli bir adım teşkil edecektir.

Web-tabanlı ölçme değerlendirme sisteminde yer verilecek sorularda dikkate alınması gereken hususlardan bir diğeri de, etkili bir yabancı dil öğretiminin en önemli özelliklerinden olan öğrencilerin hayal güçlerini kullanmaya ve fikir üretmelerini sağlamaya yönelik imkânların oluşturulmasıdır¹⁷. Bununla birlikte, anket çalışmasına eklenen “*Sınavlarda yaratıcılık ve hayal gücü gerektiren sorular bulunmaktadır*” ve “*Sınavlarda kişisel açıklama ve fikir üretmeyi gerektiren sorular bulunmaktadır*” ifadeleri ile ilişkili olarak verilen cevaplar, bu düşünceyi desteklemektedir.

Anketten elde edilen bulgulara göre, sadece öğrencilerin %19,3'lük ve öğretim elemanlarının %25'lik bölümü sınavlarda yaratıcılık ve hayal gücü gerektirecek sorular sorulduğunu düşünmektedir. Yine, öğrencilerin %28,4'ü ve öğretim elemanlarının %25'lik bölümü sınavlarda kişisel açıklama ve fikir üretmeyi gerektiren soruların bulunduğunu ifade etmektedir. Bu oranlar, yukarıda bilgi ve uygulama düzeyinde sorulan sorulara verilen yanıtlarla karşılaştırıldığında, oldukça düşük seviyededir. Öğrencilerin kendi kişisel birikimlerini ne ölçüde pratik hayata geçirebildiklerini değerlendirebilecek bir sistem yabancı dil öğretiminin aktif bir şekilde sürdürülebilmesi için önem arz etmektedir. Bu nedenden ötürü, geliştirilen web tabanlı ölçme değerlendirme sisteminde öğrencilerin kendi düşünce ve hayal güçlerini ifade etmelerine imkân sağlayan sorulara yer verilmesinin faydalı olacağı anlaşılmaktadır.

3. Ölçme- Değerlendirme Sisteminin Kullanışlığı

Bir ölçme değerlendirme sistemi tasarlarken göz önünde bulundurulması gereken diğer bir önemli konu, *sistemin kullanılabilirliği*dir. Kullanışlılık testin hazırlanması, uygulanması ve puanlama sürecinde kolaylık ve ekonomikliğin sağlanması anlamına gelmektedir¹⁸. Özellikle klasik tipte hazırlanan sınavlarda bu anlamda pek çok güçlük karşılaşılmakta, sınav hazırlama, değerlendirilmesi ve sonuçların duyurulması süreci öğretim elemanları açısından yoğun zaman ve maliyet gerektiren bir faaliyet haline dönüşebilmektedir.

Kullanışlılık sadece öğretici açısından değil aynı zamanda öğrenci açısından da göz önünde tutulmalıdır. Özellikle soruların öğrencilerin anlayabileceği kolaylıkta olması, öğrenciyi geliştirmeye yönelik yapılan hataların nedenlerini ve nasıl giderilebileceğine işaret eden geri dönütlerin hazırlanması, bu bağlamda sistemin kullanılabilirliğinin artırılmasını sağlayacaktır¹⁹. Geliştirilen web-tabanlı ölçme değerlendirme sisteminin tasarım aşamasında özellikle öğrencilerin ve öğretim eleman-

¹⁷ Landry, “The Relationship of Second Language Learning and Verbal Creativity”, *The Modern Language Journal*, yıl. 1973/57, S. 3, s. 110-113.

¹⁸ Özbek, “Ölçme Araçlarında Bulunması İstenen Nitelikler”, *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*, s. 82-83.

¹⁹ Turgut, Baykul, *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*, s. 138-140.

larının bu konulardaki düşüncelerine ihtiyaç duyulduğundan dolayı, uygulanan anket çalışmasına sistemin içeriği, geri dönütlerin oluşturulması ve sonuçların duyurulması ile ilgili ifadeler eklenmiştir.

Bir ölçme değerlendirmenin başarısı, ölçme değerlendirmede kullanılan araçların öğrenciler tarafından açık ve kolay bir şekilde anlaşılmasıyla yakından ilişkilidir. Mevcut sistemin bu bağlamda ne kadar yeterli olabildiğini öğrenebilmek amacıyla ankete eklenen “*sınavlarda sorulan sorular açık ve kolay anlaşılır düzeydedir*” ifadesine öğrencilerin %34,2’si katılırken, öğretim elemanlarının %92,9’unun bu düşüncede olması ilgi çekici bir noktadır. Bu durum farklı sınıflardaki uygulamaların çeşitlilik gösterdiğine işaret edebildiği gibi (örn. Hazırlık ve diğer sınıflar) öğrencilerin ve öğretim elemanlarının düşünce ve algı yapılarındaki farklılığı da ortaya koymaktadır. Geliştirilen sistemin bu açıdan değerlendirilmesi ve soruların öğrenciler tarafından anlaşılabilir bir hale getirilebilmesi için özel bir sistemin geliştirilmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

Diğer bir husus, öğrencilerin sınav esnasında motivasyonlarını yitirmemeleleri ve sağlıklı bir şekilde ölçme değerlendirme sürecini tamamlayabilmelerinde sınav sorularının basitten zora doğru sıralanması önemli ölçüde katkıda bulunmasıdır²⁰. Bununla beraber, ankete eklenen “*sınav soruları basitten zora doğru sıralanmaktadır*” ifadesine öğrencilerin %18,8’i ve öğretim elemanlarının %21,4’ü katılmışlardır. Bu durum mevcut sistemin yetersizliğini göstermektedir. Klasik usuldeki sınavlarda bu hususa dikkat edilmemesi veya çoktan seçmeli sınavlarda farklı kitapçık türlerinin kullanılması bu durumun nedenleri arasında sayılabilir. Geliştirilen sistemde kolay, orta ve zor derecede hazırlanan soruların sınav uygulayıcısı tarafından otomatik olarak zorluğa göre sıralanabilme imkânının sağlanması bu açıdan ölçme değerlendirme sisteminin geliştirilmesine katkı sağlayacaktır.

Sistemin katkıda bulunacağı diğer bir husus ise, sınavlarda ses, görüntü ve resim içerikli sorular sorulmasına imkân sağlayabilmesidir. Anketteki “*sınavlarda ses, görüntü ve resim içerikli sorular bulunmaktadır*” ifadesine katılanların yüzde oranlarının düşüklüğü (öğrencilerin %2,6 ve öğretim elemanlarının %7,2’si) mevcut sistemin bu konudaki imkânlarının kısıtlılığına işaret etmektedir. Oysaki yapılan araştırmalar görsel materyallerinin kullanımının yabancı dil öğretimi daha verimli bir hale getirdiği yönündedir²¹.

Ölçme değerlendirme sistemlerinin kullanışlılığının belirleyicilerinden bir diğeri sınav sonuçlarının makul zaman dilimlerinde duyurulabilmesidir. Yapılan ankette elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin %69,6’sı ve öğretim elemanlarının %89,3’ü çoktan seçmeli soruların kullanıldığı sınavlarda sonuçların duyurulmasında gecikme yaşanmadığı kanaatindeyken; klasik sorular sorulan sınavlarda bu oran öğrencilerde %25,8’e düşmektedir. Öğretim elemanlarının %67,9’u ise bu tarz sınavların duyurulmasında gecikme yaşanmadığını düşünmektedir.

²⁰ Bayrakçeken, “Test Geliştirme”, *Ölçme ve Değerlendirme*, s. 299-300.

²¹ Karakaş, Karaca “Yabancı Dil Öğretiminde Resmin Materyal Olarak Kullanımı ve Önemi”, *Yaşadıkça Eğitim Dergisi*, yıl. 2011, S. 110, s. 14-19.

Sınav sonuçlarında öğrencilerin hatalarını görüp kendilerini geliştirebilmeleri için uygun geri dönütlerin sağlanabilmesine ilişkin eklenen ifadelere bakıldığında da benzer bir sonuç çıkmaktadır. Öğrencilerin %32,2'si sınavların sonunda her bir sınav sorusuna ilişkin istatistiksel bilgi verildiğini düşünürken, %27,8'i sınavlarda başarısız oldukları konu/üniteleri ayrı ayrı tespit edebilme imkânına sahip olabildikleri görüşündedir.

Öğretim elemanları ile yapılan anketlerde ise bu ifadeler hem klasik soruları hem de çoktan seçmeli soruları içeren sınavlar için sorulmuştur. Elde edilen verilere göre, öğretim elemanlarının %7,1'i klasik sınavların sonunda her bir sınav sorusu için istatistiksel bilgi sunulabildiğini, %39,3'ü çoktan seçmeli soruların sorulduğu sınavlarda böyle bir imkânın sunulduğunu düşünmektedir. Benzer bir şekilde öğretim elemanlarının %17,9'u klasik usul sınavlarda her öğrencinin ayrı ayrı başarısız olduğu konu/ünitelerin tespit edilebildiğini, %60,7'si ise çoktan seçmeli soruların bulunduğu sınavlarda bu durumun tespit edilebildiğini belirtmektedir. Elde edilen sonuçlarda, çoktan seçmeli sınavların yapıları gereği sundukları imkânların etkili olduğu anlaşılmaktadır. Ancak bununla beraber özellikle dil öğretimi düşünüldüğünde çoktan seçmeli soruları yaratıcı düşünce geliştirme ve kendi ifadelerini kurma yeteneğini geliştirme imkânını kısıtlama gibi pek çok olumsuz etkisinin bulunduğu dikkate alındığında²² geliştirilen ölçme değerlendirme sisteminde bu özellikleri geliştirmeyi sağlayabilen bir takım alternatif çözümlerin üretilmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

Değerlendirme ve Sonuç

Hazırlanan bu çalışmada elde edilen verilere dayanılarak çıkarılan sonuçlar aşağıda sıralanmaktadır.

Ankete katılanların ölçme değerlendirme sisteminin güvenilirliği konusunda verdiği yanıtlardan, hazırlanacak sınavların hem klasik hem de çoktan seçmeli soruları içerir bir şekilde hazırlanması gerektiği ortaya çıkmıştır.

Elde edilen bulgular, ölçme değerlendirme sisteminin tasarlanma aşamasında öğretim elemanları tarafından soruların sınavlardan önce verilebilme ihtimalini en düşük düzeye indirmeye ihtiyaç bulunduğunu göstermektedir.

Öğrenci ve öğretim elemanlarının çoğunluğunun klasik sınavların değerlendirilmesinin sübjektif yapılabildiği kanaatinde olmaları, geliştirilecek web tabanlı bir ölçme değerlendirme sisteminde bu konu üzerinde durulması gerektiğini göstermektedir. Yine, elde edilen bulgulardan anlaşıldığı üzere katılımcılar testli sınavın klasik sınava göre daha objektif olduğunu düşünmektedirler. Bu durum, geliştirilen ölçme ve değerlendirme sisteminde ağırlık verilmesi gereken soru tiplerinin de belirlenmesine önemli ölçüde katkıda bulunmaktadır.

Geliştirilen web tabanlı ölçme değerlendirme sisteminde güvenilirliğin sağlanabilmesi amacıyla dikkat edilecek hususlardan bir diğeri, ders süresince düzenle-

²² Üstüner, Şengül "Çoktan Seçmeli Test Tekniğinin Türkçe Öğretimine Olumsuz Etkileri", *FÜSBD*, 2004/14, S. 2, s. 197-208.

nen sınav tür ve sayılarının artırılması ve sözlü sınav ile proje hazırlama gibi alternatif ölçme değerlendirme biçimlerine yer verilebilecek esneklikte hazırlanmasıdır.

Araştırmada elde edilen bulgular bir bütün olarak ele alındığında, öğrencilerin büyük çoğunluğunun sınav sorularının ders süresince işlenen konuları dengeli bir şekilde ölçmediğini düşündükleri anlaşılmaktadır.

Sonuçlarda, sınavlarda kişisel açıklama ve fikir üretmeyi gerektiren soruların bulunmadığının ortaya çıkmasının nedeninin, sınavların çoğunluğunun test olarak yapılması ile ilgili olduğu düşünülmektedir. Ayrıca, sınavlarda Arapça dinleme, yazma ve konuşma becerisinin ölçülmediğinin düşünülmesi, geliştirilecek ölçme değerlendirme sisteminde bu eksikliklerin giderilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Diğer taraftan sistemin ses, görüntü ve resim içerikli sorulara yer verebilir bir şekilde tasarlanması gerektiği de anlaşılmaktadır.

Elde edilen bulgular açık uçlu veya çoktan seçmeli olarak sorulacak soruların geri dönütlerinin öğrencilere en kısa sürede verilebilmesi için gerekli çalışmaların yapılması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Bir sonraki sınava hazırlık açısından öğrenciye sağlanacak geri bildirim ve istatistiksel bilgiler, başarı açısından değer taşımaktadır. Hazırlanacak olan sınav sisteminde bu sorunun çözümü de öngörülmelidir. Sistem tasarımında Klasik ve test sınavlarında her öğrencinin başarısız olduğu konuların/ünitelerin ayrı ayrı tespit edilmesine ilişkin tedbir alınmalıdır.

Sonuçlar, öğrencilere sınavlardan önce, başarı düzeylerinin ne şekilde değerlendirileceğine dair detaylı bir açıklama yapılmadığını göstermektedir. Geliştirilebilecek bir sınav sisteminde bu problemin çözümü için tedbirlerin öngörülmesi uygun görülmektedir.

Öğrenci başarısını artırabilmek, sonradan veya dönemin sonlarında çalışan ancak önceki ihmallerinden kaynaklanan düşük notları telafi edemeyen öğrencilerin başarılarını ödüllendirmek ve hâlihazırdaki bilgilerini dikkate alabilmek için telafi sınavları düzenlenmesi iyi olacaktır.

Elde edilen sonuçlardan hareketle şu anda aktif olarak İlahiyat web sayfasının sunucusu olan ve Debian işletim sistemi üzerinde çalışan server üzerinde, MYSQL veri tabanlı olarak PHP web programa dilini kullanacak, PHP'nin yetersiz kaldığı kısımlarda web programa dillerinden Javascript ve Ajax vs. dillerden yararlanan bir web tabanlı ölçme değerlendirme sistemi geliştirilmiştir. Sağdan sola yazım ve hareke özelliği bulunan Arapça dil desteğini de sağlayan sistem, aynı zamanda Server üzerinde harici veya dâhili bir hard diske otomatik olarak verileri yedekleme özelliğine de sahiptir.

Sistemin en temel özelliklerinden biri, dil öğreniminde ön plana çıkan dört temel beceriyi, yani dinleme, okuma, konuşma ve yazma becerilerini sağlıklı bir şekilde ölçmeyi sağlayacak farklı türden soruları içermesidir. Bu bağlamda, sistemde 1-Testli, 2-Klasik, 3-Paragraf, 4-Doğru/yanlış tipli soru seçenekleri bulunmaktadır. Hazırlanan her tip sorunun programı, dersi, ünitesi ve haftası seçilebilmektedir. Sorular resim/ses/görüntü dosyası eklenebilecek ve açık uçlu yanıtlar

verilebilecek bir şekilde tasarlanmıştır. Diğer taraftan soruların ölçmeyi amaçladıkları genel ve özel amaçlar ve kazanımlar hakkında bilgiler sunulurken, yanlış cevap veren öğrencilere de geribildirim sağlamaktadır. Sistem aynı zamanda sınavların sıklıklarının belirlenmesi, gerektiğinde ek ve telafi sınavı uygulamalarının yapılması açısından zaman ve finansman açısından ekonomiklik sağlamaktadır.

Sistem öğretim elemanları tarafından dönem süresince üretilen sorular arasından (şu anda testli soru sayısı 5000, klasik soru sayısı 5500'ü geçmiş durumdadır) sınav içerisinde ölçme değerlendirme yapılmak istenen konu ve üniteye göre zorluk derecesine göre seçim imkânı sunmaktadır. Sistemin veri tabanındaki soruların adeti sınavın güvenilirliğini arttırmaktadır. Tasarlanan programın sınav hazırlama sürecinde öğretim elemanlarına belirlenen tarihte manuel veya otomatik sınav başlatma seçeneği tanınmaktadır. Web tabanlı sınavın uygulanması sırasında, aynı kullanıcı hesabıyla sisteme tek giriş hakkının verilmesi ve girişlerin tutulması sistemin güvenilirliğinin artmasını sağlamaktadır.

Sınav esnasında öğrencinin seçtiği doğru cevap şıklarının sisteme kayıt edildiği döngüsü ekrana yansıtılmakta ve öğrencilerin onayı alınmaktadır. Sınav bitiminde, öğrencinin verdiği cevaplar sistemdeki soru sıra numarası ile takip edilebilmekte ve böylece herhangi bir itiraz durumunda kullanılabilir. Sınav bitiminde, öğrencinin verdiği cevaplar sistemdeki soru sıra numarası ile takip edilebilmekte ve böylece herhangi bir itiraz durumunda kullanılabilir.

Son olarak, sistem tasarımı programlama sürecinde kısmi geliştirmeye açık olarak tasarlanmakta ve böylece eğitim ve öğretim sürecinde ortaya çıkan yeniliklere uyum sağlama imkânı sunmaktadır.

Kaynakça

- Bahar M., Nartgün Z., Durmuş S., Bıçak B., *Ölçme ve Değerlendirme Teknikleri Öğretmen El Kitabı*, Pegem A Yayıncılık, bs. Ankara 2006.
- Bayrakçı, S., "Test Geliştirme", *Ölçme ve Değerlendirme*, ed. Emin Karip, Pegem Akademi, bs. Ankara 2011.
- Bursahoğlu, Z., Eğitim Örgütüne Sistem Yaklaşımı, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, bs. Ankara yıl. 1971/4, S. 1.
- Carmines, E.G., R.A. Zeller, *Reliability and Validity Assessment*, Sage Publications, bs. Beverly Hills 1982.
- Chang, C. C., "Construction and Evaluation of a Web-Based Learning Portfolio System: An Electronic Assessment Tool", *Innovations in Education and Teaching International*, yıl. 2001/38 S. 2.
- Demircioğlu, G. "Geçerlik ve Güvenirlik", *Ölçme ve Değerlendirme*, ed. Emin Karip, Pegem Akademi, bs. Ankara: 2011.
- Demirel, Özcan, *Türkçe Öğretimi*, bs. Ankara 2002.
- Gay, L.R., *Educational Evaluation and Measurement*, A Bell & Howell Company. bs. London 1985.
- Gelbal, S., H. Kelecioğlu, "Öğretmenlerin Ölçme ve Değerlendirme Yöntemleri Hakkındaki Yeterlik Algıları ve Karşılaştıkları Sorunlar", *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, yıl 2007 S. 33.
- Karakaş, A., G. Karaca, "Yabancı Dil Öğretiminde Resmin Materyal Olarak Kullanımı ve Önemi", *Yaşadıkça Eğitim Dergisi*, 2011 S. 110.
- Karasar, N., *Bilimsel Araştırma Yöntemi - Kavramlar, İlkeler, Teknikler*, Nobel Yayın Dağıtım. bs. Ankara 2000.
- Landry, R.G., "The Relationship of Second Language Learning and Verbal Creativity", *The Modern Language Journal*, yıl. 1973/57 S. 3.
- Liang Z.; Y. Zhuang; Z. Yuan; G. Zhan "A Web-Based Examination and Evaluation System for Computer Education", *IEEE Computer Society*, bs. Washington 2006.
- Long, M. H., C. J. Doughty, *Handbook of Language Teaching*, ed. M. H. Long, C. J. Doughty, Blackwell, Oxford 2009.

- Long, M. H., "Language Teaching", *Handbook of Language Teaching*, ed. M. H. Long, C. J. Doughty Blackwell, Oxford 2009, 3-5.
- Özbek, Ö. Y., "Ölçme Araçlarında Bulunması İstenen Nitelikler", *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*, ed. Satılmış Tekindal.: Pegem Akademi, bs. Ankara 2010.
- Ricketts, C., S.J. Wilks, "Improving Student Performance Through Computer-based Assessment: insights from recent research", *Assessment & Evaluation in Higher Education*, yıl. 2002/27 S. 5.
- Rosenberg, M. E, K. Watson, J. Paul, W. Miller, I. Harris, T. D. Valdivia, "Development and implementation of a web-based evaluation system for an internal medicine residency program", *Acad Med*. 2001/76 S. 1.
- Semerci, Ç. "Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme", *Ölçme ve Değerlendirme*, ed. Emin Karip, Pegem Akademi, bs. Ankara. 2011.
- Turgut, M. F., Y. Baykul, *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*, Pegem Akademi. bs. Ankara 2010.
- Tümer, A. E., İ. Şahin ve A. O. Aktürk, "Online Sınav Sistemi ve Bu Sistem ile ilgili Öğrenci Görüşleri", 8. *Uluslararası Eğitim Teknolojileri Konferansı*, Eskişehir 2008, <http://www.ietc2008.anadolu.edu.tr/online.php>.
- Üstüner, A., M. Şengül, "Çoktan Seçmeli Test Tekniğinin Türkçe Öğretimine Olumsuz Etkileri", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, yıl. 2004/14 S. 2.
- Zhang, L., Zhuang, Y., Yuan, Z., Zhan, G., "A Web-Based Examination and Evaluation System for Computer Education", *IEEE Computer Society*, bs. Washington 2006, 120-124.